

YTTRANDE OM PROMEMORIAN OM SVERIGES MEDLEMSKAP I NATO

Stockholm 2022-11-16

Till: Utrikesdepartementet
(ud.remissvar@regeringskansliet.se; ud.rs@gov.se)
Diarienummer: UD2022/14304

Svenska Läkare mot Kärnvapen (SLMK) representerar nära 2500 läkare och medicinstudenter i Sverige. Vi är del av den internationella läkarrörelsen mot kärnvapen (International Physicians for the Prevention of Nuclear War, IPPNW) och vi sitter i den internationella styrgruppen för ICAN (International Campaign to Abolish Nuclear Weapons).

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING.....	3
SAMMANFATTNING.....	4
Svenska Läkare Mot Kärnvapens kommentarer på promemorian:.....	4
Svenska Läkare Mot Kärnvapens rekommendationer:	4
DEL 1: PERSPEKTIV OCH FAKTORER SOM PROMEMORIAN UTELÄMNAR.....	5
Natomedlemskapets påverkan på sveriges nedrustningspolitik	5
Sveriges nedrustningsarbete efter Natoansökan inlämnats.....	6
Sveriges uttalade inställning till Natos kärnvapendoktriner.....	7
Utplacering av kärnvapen på svenskt territorium.....	7
Förhållandet till icke-spridningsavtalet och folkrätten.....	8
DEL 2: SVENSKA LÄKARE MOT KÄRNVAPENS REKOMMENDATIONER	9
Driva nationell anti-kärnvapenlinje i Nato är möjligt	9
Vikten av avspänning och aktivt nedrustningsarbete	10
Svenska Läkare Mot Kärnvapen rekommenderar följande:	11
ANNEX I	14
Andra länders lagstiftning/policies mot kärnvapen.....	14

Foto av Joe O'Donnel, Nagasaki, september 1945.

En pojke i Nagasaki står och väntar vid en kyrkogård. Pojken bär sin döda bror på ryggen.

Kommentar av fotografen: *I saw a boy about ten years old walking by. He was carrying a baby on his back. In those days in Japan, we often saw children playing with their little brothers or sisters on their backs, but this boy was clearly different. I could see that he had come to this place for a serious reason. He was wearing no shoes. His face was hard. The little head was tipped back as if the baby were fast asleep. The boy stood there for five or ten minutes. The men in white masks walked over to him and quietly began to take off the rope that was holding the baby. That is when I saw that the baby was already dead. The men held the body by the hands and feet and placed it on the fire. The boy stood there straight without moving, watching the flames. He was biting his lower lip so hard that it shone with blood. The flame burned low like the sun going down. The boy turned around and walked silently away.*

INLEDNING

Morgon på ett universitetssjukhus i Sverige. Larm på akutmottagningen: trauma på väg in, krock mc-bil. En svårt skadad. Efter tio minuter rullas patienten in på bår. På plats finns då akutläkare, kirurg, narkosläkare, en narkosköterska samt två sjuksköterskor och en undersköterska från akutmottagningen. Narkosteamet säkrar luftvägen, dropp sätts och blod för transfusion beställs. En av kirurgerna gör en snabb genomgång av patientens skador. Under tiden anländer ortoped och neurokirurg. Preliminär bedömning av skadorna: misstänkt blödning i buken, skalltrauma med lätt sänkt vakenhetsgrad, öppen underbensfraktur höger sida. Åtgärder: underbensfrakturen stabiliseras, patienten förs till röntgenavdelningen för snabb kartläggning av skadorna medan ett operationslag på centraloperation förbereder för bukoperation.

På brännskadeavdelningen är det samtidigt full aktivitet. Man har just tagit emot en patient med omfattande brännskador efter en brand på en fabrik. En narkosläkare arbetar tillsammans med avdelningens intensivvårdssköterskor med att stabilisera patienten. Patienten ska sövas och läggas i respirator. Slangar ska läggas in i blodbanan för att man på ett säkert sätt ska kunna ge vätska, blod och läkemedel. Jourhavande plastikkirurg bedömer skadornas omfattning och gör en plan för första dygnets omhändertagande.

På hematologavdelningen är man i färd med att förbereda en stamcellstransplantation. Det gäller en tjugoförårig patient med aplastisk anemi, ett tillstånd som innebär att benmärgen har slutat att producera livsnödvändiga blodceller, både röda och vita blodkroppar och blodplättar, s.k. trombocyter. Efter transfusion av blod, trombocyter och behandling med stora doser kortison och flera andra avancerade läkemedel är patienten idag förberedd och klar för den behandling som kan bota henne. Tre patienter som har goda chanser att lämna sjukhuset och återgå till ett normalt liv, tack vare avancerad medicinsk behandling.

Bilden från akutsjukhuset står i bjärt kontrast till berättelsen från Hiroshimaöverlevaren och fredspristagaren Setsuko Thurlow, som i sitt tal i Oslo under Nobelprisceremonin i december 2017 skildrade situationen i Hiroshima den 6 augusti 1945 – tusen och åter tusen människor med omfattande skador på inre organ och extremiteter, med svåra brännskador. Och många människor som under dagarna efter atombombsprängningen utvecklade svår brist på blodceller, ett av huvudsymtomen vid akut strålsjuka.

Befolkningen i Hiroshima och Nagasaki drabbades vid atombombssprängningarna 1945 av tre huvudtyper av skador, skadetyper som illustreras av akutsjukhusets ovan beskrivna tre patienter: traumatiska skador på inre organ och extremiteter på grund av kringflygande föremål och sammanfallande byggnader, brännskador på grund av värmestrålning från atombombens eldklot och från utbredda eldsvådor, samt akut strålsjuka efter höga doser joniserande strålning. Våra möjligheter att framgångsrikt behandla dessa tre typer av skador har ökat kraftigt sedan 1945.

I Hiroshima ledde bomben till att mer än hundratusen människor dog och flera hundra tusen skadades. Om en stad som Stockholm skulle utsättas för ett anfall med ett kärnvapen med en idag "normal" sprängkraft på 100 kt, knappt 10 gånger kraftigare än Hiroshimabomben,

skulle resultatet bli åtminstone 90 000 döda och minst en kvarts miljon skadade, varav många med utbredda brännskador. Många av de skadade skulle kunna räddas om de fick den avancerade behandling som kan ges på sjukhus med resurser att behandla både svåra traumatiska skador, brännskador och akut strålsjuka. Men de flesta sjukhus kommer att vara förstörda, de flesta läkare och sjuksköterskor döda eller svårt skadade. Det enda överlevande sjuksköterskor och läkare kommer att kunna göra är att trösta och ge smärtlindring – så länge morfinet räcker.

Som läkare och sjuksköterskor måste vi här flytta vårt fokus, från behandling med moderna medicinska metoder till prevention. Akut handlar det om att minska risken att kärnvapen används av misstag eller på grund av oöverlagda beslut, på sikt att avskaffa dem.

Det finns inget sätt att hantera en kärnvapenexplosion, varken här eller på andra sidan jorden. Kärnvapens konsekvenser känner inga landsgränser och drabbar hela samhället. Förebygga genom total avrustning är enda medicinen.

SAMMANFATTNING

Svenska Läkare mot Kärnvapen har inga synpunkter på om Sverige ska gå med i Nato. Vårt yttrande behandlar endast kärnvapenaspekterna av det svenska Natomedlemskapet.

SVENSKA LÄKARE MOT KÄRNVAPENS KOMMENTARER PÅ PROMEMORIAN:

- Promemorian ger inte någon bild eller analys av de negativa effekterna ett svenskt Natomedlemskap kan få för Sveriges möjlighet att påverka och med trovärdighet driva frågor om kärnvapennedrustning.
- Promemorian ger inte heller några förslag på hur Sverige kan/bör agera för att behålla sin trovärdighet i arbetet för kärnvapennedrustning. Det påvisas inte heller hur inställandet i kärnvapenskuggan och att Sverige skulle bli en del av en kärnvapenallians skulle påverka det flera decennier långa arbetet för kärnvapennedrustning.

På grund av dessa punkter anser Svenska Läkare mot Kärnvapen inte att promemorian kan ligga till grund för beslut kring Natomedlemskapet då den utelämnar analys om Sveriges möjligheter att vara en röst för kärnvapennedrustning och verka för åtföljande av skyldigheter enligt icke-spridningsavtalet om kärnvapen.

Svenska Läkare mot Kärnvapen menar att den korta processen som ledde fram till insändandet av den svenska ansökan om Natomedlemskap inte gav utrymme för att i tillräcklig mån utvärdera och studera de långtgående konsekvenser medlemskapet kan innebära för Sveriges nedrustningspolitik.

SVENSKA LÄKARE MOT KÄRNVAPENS REKOMMENDATIONER:

Svenska Läkare mot Kärnvapen menar att ett svenskt medlemskap i Nato utan förbehåll för alla dess kärnvapenrelaterade doktriner/policies/verksamhet kommer att förändra Sveriges nedrustningspolitik i grunden. Sverige bör tydliggöra vikten av att verka för en kärnvapenfri

värld, samt markera Sveriges kompetens och historia som en viktig röst för kärnvapennedrustning. Svenska Läkare mot Kärnvapen rekommenderar därför att Sverige:

1. Sverige ska ansluta till FN:s konvention om förbud mot kärnvapen.¹ I första led ska Sverige förbehålla sig rätten att gå med i FN:s konvention om förbud mot kärnvapen.
2. Sverige ska förbehålla sig rätten att inte stå bakom Natos kritik mot FN:s konvention om förbud mot kärnvapen.
3. Sverige bör anta en nationell lagstiftning som förbjuder införsel och utplacering av kärnvapen på svenskt territorium, både i fredstid och i tider av kris eller krig.
4. Sverige bör, om amerikanska baser skulle upprättas på svenskt territorium, klargöra att kärnvapen inte heller är tillåtna på amerikanska militärbaser.
5. Sverige ska tydliggöra att vi aldrig vara med och planera, förbereda eller öva på att använda kärnvapen.
6. Sverige ska förbehålla sig rätten att inte stödja Natos uttalanden om att så länge kärnvapen finns kommer Nato att vara en kärnvapenallians.
7. Uttalar att Sverige under inga omständigheter accepterar att vara del av Natos kärnvapenpolicies- och relaterade aktiviteter.

DEL 1: PERSPEKTIV OCH FAKTORER SOM PROMEMORIAN UTELÄMNAR

I det här kapitlet beskriver vi vilka perspektiv och faktorer som vi anser promemorian borde ha inkluderat för att kunna ligga till grund för beslut. Det inkluderar hur Natomedlemskapet påverkar Sveriges nedrustningspolitik, hur vi redan har sett ansökan påverka Sveriges nedrustningspolitik, hur Sveriges uttalade inställning till Natos kärnvapenpolicies påverkar Sveriges möjligheter att påverka nedrustningen, konsekvenser av eventuell utplacering av kärnvapen på svenskt territorium samt Natomedlemskapets förhållande till icke-spridningsavtalet och folkrätten.

NATOMEDLEMSKAPETS PÅVERKAN PÅ SVERIGES NEDRUSTNINGSPOLITIK

Promemorian behandlar kärnvapen på fem olika sidor (sid. 17, 18, 22, 26 och 37). På dessa sidor framförs särskilt "att ett Natomedlemskap inte skulle påverka Sveriges möjligheter att främja grundvärden i svensk utrikes- och säkerhetspolitik, inklusive arbetet för

¹ International Human Rights Clinic, Human Rights Program at Harvard Law School, "Nuclear Umbrella Agreements and the Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons", juni 2018, https://slmk.org/wp-content/uploads/2020/05/Nuclear_Umbrella_Arrangements_Treaty_Prohibition.pdf. Senast hämtad: 221115

kärnvapennedrustning.”² och att ”Alliansen vidhåller ett starkt engagemang för rustningskontroll, nedrustning och ickespridning med ett uttalat mål om att skapa förutsättningar för en värld fri från kärnvapen. Detta är i linje med samtliga allierades åtaganden inom ramen för icke-spridningsfördraget för kärnvapen (NPT).”³ Å andra sidan framförs också i promemorian att ”Statsminister Magdalena Andersson betonade även att Sverige genom ett medlemskap ställer sig bakom Natos hela politik inklusive kärnvapenavskräckning.”⁴ och att ”Natos förmåga till avskräckning och försvar bygger på en kombination av militära förmågor, där kärnvapen ingår som en del.”⁵ samt ”Ett medlemskap i Nato omfattar ett åtagande till organisationens kärnvapendoktrin och den strategiska avskräckningen.”⁶

I promemorian nämns det totalt två gånger att Natomedlemskapet inte påverkar Sveriges möjlighet att verka för nedrustning. Samtidigt fastställs att ”Natos förmåga till avskräckning och försvar bygger på en kombination av militära förmågor, där kärnvapen ingår som en del. Det grundläggande syftet med Natos kärnvapenkapacitet är att verka avskräckande, och därigenom bevara freden.”⁷

Under debatten om ett svenskt Natomedlemskap våren 2022 framställdes från både socialdemokratiskt⁸ håll som från de partier som nu sitter i regering⁹ att Natomedlemskapet inte skulle innebära utplacering av kärnvapen på svensk mark och att Sverige fortsatt kan vara en stark röst för nedrustning.

SVERIGES NEDRUSTNINGSARBETE EFTER NATOANSÖKAN INLÄMNATS

Sverige har dock vid flera tillfällen demonstrerat, efter att Natoansökan skickades in, förändringar i nedrustningspolitiken med hänvisning till Natoprocessen. Under första statspartsmötet för FN:s konvention om förbud mot kärnvapen demonstrerade också Sverige sitt avståndstagande till konventionen genom att kritisera avtalet och tydligt markera att Sverige inte kommer att ansluta till avtalet. Det var den första demonstrationen av hur Sveriges nedrustningspolitik förändras och jämkas med Natoansökan och det kommande Natomedlemskapet. Därefter lämnade Sverige det humanitära initiativet i FN under översynskonferensen av icke-spridningsavtalet i augusti. Under första utskottet i FN:s generalförsamling i oktober år avstod också Sverige från att rösta på en resolution om kärnvapnens humanitära konsekvenser, vilken Sverige tidigare har röstat ja till. Anledningen till dessa båda beslut är, enligt utrikesdepartementet, att Sverige i och med ansökan om

² Sveriges medlemskap i Nato, Ds 2022:24

<https://www.regeringen.se/4a8001/contentassets/c09db34a30fa40468cbe7663c51b4d58/promemorian-sveriges-medlemskap-i-nato-ds-202224>, sid 17. Senast hämtad: 221116

³ Ibid. sid 26.

⁴ Ibid. sid 18.

⁵ Ibid. sid 26.

⁶ Ibid. sid 37.

⁷ Ibid. sid 26.

⁸ SVT Nyheter, 2022-05-15, Erik Wikén, ”Magdalena Andersson: Sverige kan fortfarande vara en stark röst mot kärnvapen” <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/magdalena-andersson-sverige-kan-fortfarande-vara-en-stark-rost-mot-karnvapen>. Senast hämtad: 221114

⁹ Sveriges Radio Ekot, 2022-05-05, ”Borgliga politiker: Inte aktuellt med kärnvapen i Sverige” <https://sverigesradio.se/artikel/inte-aktuellt-med-karnvapen-i-sverige-tror-borgerliga>. Senast hämtad: 221114

Natomedlemskap inte längre kan ställa sig bakom skrivningen att kärnvapen aldrig mer får användas, inte under några omständigheter, på grundval av sina katastrofala humanitära konsekvenser. Detta trots att Natos generalsekreterare så sent som i september i år konstaterade att "Any use of nuclear weapons by Russia is unacceptable and would have severe consequences"¹⁰.

Natos kärnvapendoktrin, där kärnvapen ska kunna användas till medlemsstaternas försvar, står nu alltså över ställningstagandet om att ett användande av kärnvapen, som ofrånkomligt skulle innebära massmord på civila, i alla lägen är oacceptabelt för svenskt vidkommande. Den svenska nedrustningspolitiken anpassas således för att infogas i den Natodoktrin som ser kärnvapen som användbara.

SVERIGES UTTALADE INSTÄLLNING TILL NATOS KÄRNVAPENDOKTRINER

I utrikesministerns inträdesbrev till Natos generalsekreterare 5 juli 2022 fastställs att Sverige accepterar kärnvapnens centrala roll i Nato. Hur kan ett land som anser kärnvapen vara centrala leda nedrustningsinitiativ, såsom Stockholmsinitiativet? Ett av Stockholmsinitiativets föreslagna steg är att reducera kärnvapnens roll i policies och doktriner medan Sverige nu gör precis tvärtom. Det underminerar inte bara icke-spridningsavtalets syfte utan även Sveriges möjlighet att vara kvar i Stockholmsinitiativet. Ingenting av detta tas upp i promemorian.

Promemorian fastställer att "Som Natomedlem kommer Sverige att bidra solidariskt till hela Natos säkerhet. Ett medlemskap i Nato omfattar ett åtagande till organisationens kärnvapendoktrin och den strategiska avskräckningen. Sverige kommer att omfattas av Natos försvarsplanering och bidra till Natos avskräcknings- och försvarsåtgärder. Sverige kommer att omfattas av samrådsskyldigheten och de ömsesidiga försvarsgarantierna i enlighet med artiklarna 3 och 5 i nordatlantiska fördraget."¹¹ Detta tolkar vi som att Sverige avser att delta i Natos kärnvapenplanering och -övningar. I praktiken betyder det att svensk militär kommer att planera för, öva sig i och i förlängningen också vara beredd på att delta i användandet av kärnvapen – ett vapen vars verkan inte är förenlig med folkrättens skydd för civila. Detta innebär inte bara ett potentiellt brott mot internationell humanitär rätt utan även ett makalöst skifte i svensk säkerhetspolitik, som inte har utretts eller debatterats alls. Detta stora skifte utelämnas helt ur promemorian.

UTPLACERING AV KÄRNVAPEN PÅ SVENSKT TERRITORIUM

Promemorian tar inte upp utplacering av kärnvapen, något som har skapat otydlighet. Under hösten har ställningstaganden kring utplacering av kärnvapen på svenskt territorium ytterligare diskuterats. Utspel från Överbefälhavare Micael Bydén, statsminister Ulf Kristersson och försvarsminister Pål Jonson hävdar att förbehåll inte ska göras, men påvisar inte heller att frågan om kärnvapen på svenskt territorium av någon särskild anledning har

¹⁰ Reuters, 2022-09-27, "NATO warns Russia of "severe consequences" in case of a nuclear strike" https://www.reuters.com/world/europe/nato-warns-russia-severe-consequences-case-nuclear-strike-2022-09-27/?fbclid=IwAR1BR6m_7cqVxqq1pjsz2z2RGyO2n1CkKz9IgO8X3KteYS3ERbCa1H7YhI. Senast hämtad: 221114

¹¹ Sveriges medlemskap i Nato, Ds 2022:24, <https://www.regeringen.se/4a8001/contentassets/c09db34a30fa40468cbe7663c51b4d58/promemorian-sveriges-medlemskap-i-nato-ds-202224>, sid 37. Senast hämtad: 221116

aktualiserats. Utrikesminister Tobias Billström meddelade några dagar efteråt att klassisk moderat linje är att kärnvapen inte ska placeras på vårt territorium¹². Detta gör frågan väldigt oförutsägbart, både gentemot svenska folket och riskerar att skapa otydlighet över tid.

Om kärnvapen skulle placeras på svenskt territorium skulle det i så fall ske genom ett bilateralt avtal mellan Sverige och USA, inte med Nato. I Nato finns inga krav eller avtal om utplacering av kärnvapen. Därför blir också uttalanden i media svävande. Vad är det för förbehåll som skulle göras, när, till vem?

Om amerikanska baser skulle upprättas på svenskt territorium bör det i så fall klargöras att kärnvapen inte heller på dessa är tillåtna, avtal bör skrivas med USA om detta.

FÖRHÅLLET TILL ICKE-SPRIDNINGSAVTALET OCH FOLKRÄTTEN

Om Sverige skulle acceptera kärnvapen på svenskt territorium väcker detta frågor kring Sveriges åtföljande av icke-spridningsavtalet där Sverige har varit statspart sedan 1968. Avtalets artikel II stipulerar "Each non-nuclear-weapon State Party to the Treaty undertakes not to receive the transfer from any transferor whatsoever of nuclear weapons or other nuclear explosive devices or of control over such weapons or explosive devices directly, or indirectly; not to manufacture or otherwise acquire nuclear weapons or other nuclear explosive devices; and not to seek or receive any assistance in the manufacture of nuclear weapons or other nuclear explosive devices."

Vi ser inte hur utplacering av kärnvapen på svenskt territorium kan göras utan att det skulle strida mot icke-spridningsavtalets artikel II, inte heller om kärnvapen placeras på amerikanska militärbaser inom det svenska territoriet. Som vi skrivit ovan så behandlas inte dessa frågor i promemorian. Icke-spridningsavtalet är redan under starkt hot idag, med att de båda senaste översynskonferensernas slutdokument blockerats av kärnvapenstaterna och deras fullständiga ignorans mot skyldigheten att förhandla om nedrustning. Avtalet behöver inte undermineras genom att fler statsparter ställer sig positiva till kärnvapen och aktivt ökar dess betydelse i säkerhets- och försvarsdoktriner.

Sveriges roll som en trovärdig röst och brobyggare var essentiell i skapandet av Stockholmsinitiativet och i framtagandet av "stepping stones" som en trovärdig och målfokuserad policy för att driva kärnvapennedrustning. Promemorian utlämnar helt hur Sverige trovärdigt kan fortsätta vara en del av Stockholmsinitiativet om Sverige samtidigt ändrar sin utrikespolitik till att understödja kärnvapenavskräckning – och som yttersta kärnvapenanvändning.

Skulle kärnvapen utplaceras på svenskt territorium understödjer det hot om användning av kärnvapen, samt en potentiell användning av kärnvapen. Kärnvapenanvändning skulle svårligen vara förenlig med folkrättens principer om distinktion, proportionalitet och försiktighet. Detta fastställde den internationella domstolen i Haag 1996 i sitt rådgivande

¹² Sveriges Radio, 2022-11-11, "Billström: Följer Danmarks och Norges linje om kärnvapen" <https://sverigesradio.se/artikel/billstrom-vi-foljer-danmarks-och-norges-linje-om-karnvapen>. Senast hämtad: 221115

yttrande¹³. Sverige lämnade in ett eget yttrande i samband med domstolens yttrande, där Sverige Sveriges position är att användning av kärnvapen inte står i överensstämmelse med internationell rätt¹⁴. Hur Sverige skulle acceptera kärnvapen på svenskt territorium och samtidigt hävda att man inte bara följer utan även ”vara en stark röst för folkrätt, mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer om jämställdhet”¹⁵ beskrivs inte i promemorian.

Det är inte bara utplacering av kärnvapen som väcker frågor om Sveriges åtföljande av folkrättens principer, utan även att ställa Sverige i kärnvapenskuggan och delta i Natos Nuclear Planning Group är tveksamt på samma grund om att understödja hot om användning och potentiell användning av kärnvapen som i stycket ovan.

Att ställa Sverige i kärnvapenskuggan och delta i Natos Nuclear Planning Group strider också mot andan i icke-spridningsavtalet var syfte är att kärnvapen inte ska spridas till andra länder samt att förhandling om total avrustning av kärnvapen ska ske. Det strider även mot slutdokumentet från översynskonferensen av icke-spridningsavtalet 2010, action point 5c¹⁶ ”To further diminish the role and significance of nuclear weapons in all military and security concepts, doctrines and policies”. Det strider också mot det så kallade Stockholmsinitiativet där Sverige är medlem och initiativtagare vilket uppmanar kärnvapenländerna att minska kärnvapnens roll i doktriner och policies¹⁷. Nu riskerar Sverige således att göra tvärtom – öka kärnvapnens roll i svenska doktriner och policies.

DEL 2: SVENSKA LÄKARE MOT KÄRNVAPENS REKOMMENDATIONER

DRIVA NATIONELL ANTI-KÄRNVAPENLINJE I NATO ÄR MÖJLIGT

Nordatlantiska fördraget från sent 1940-tal nämner inte kärnvapen, utan det är först i Natos strategiska koncept från 2010 där kärnvapnens roll i Nato fastställs. Detta strategiska koncept är inte ett juridiskt bindande dokument, såsom Nordatlantiska fördraget är, utan ett politiskt dokument. Kärnvapnens roll fastställdes och förstärktes sedan i det strategiska konceptet från sommaren 2022.

Nato är ingen överstatlig organisation utan en sammanslutning av stater (mellanstatlig organisation). Alla beslut kräver enhällighet och alla stater har därmed möjlighet att påverka

¹³ International Court of Justice “Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons” <https://www.icj-cij.org/en/case/95>. Senast hämtad: 221114

¹⁴ <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/95/8692.pdf>. Senast hämtad 221116

¹⁵ Sveriges medlemskap i Nato, Ds 2022:24

<https://www.regeringen.se/4a8001/contentassets/c09db34a30fa40468cbe7663c51b4d58/promemorian-sveriges-medlemskap-i-nato-ds-202224> sid. 59. Senast hämtad: 221116

¹⁶ 2010 NPT Review Conference Action Plan

<https://www.reachingcriticalwill.org/images/documents/Disarmament-fora/npt/revcon2010/2010NPTActionPlan.pdf>. Senast hämtad: 221116

¹⁷ Uttalande av Utrikesminister Ann Linde på NPT Review Conference, 2022-08-02,

https://reachingcriticalwill.org/images/documents/Disarmament-fora/npt/revcon2022/statements/1Aug_Sweden.pdf. Senast hämtad: 221114

beslut om sina egna säkerhetsintressen. Det finns många exempel på hur olika länder har olika policies inom Nato, t.ex. gällande utplacering av kärnvapen, inkludering i Nuclear Planning Group, genom fotnot avsäga sig vissa politiska uttalanden etc. Danmark har exempelvis använt sig av fotnotsprincipen, det vill säga att de har genom en fotnot i uttalanden, policies etc. låtit tydliggöra att Danmark inte står bakom aktuellt uttalande/policy¹⁸. Det visar att det finns politiskt förhandlingsläge att ha olika policies, avtal och att varje land bestämmer vilka delar av alliansen man vill ingå i. Natoländer har också visat tradition av att kritisera kärnvapen, hot och användning av kärnvapen, exempelvis uttryckte Spanien att hot om kärnvapen är ett brott mot internationell rätt under denna hösts möten i FN:s generalförsamling¹⁹. Däremot riskerar konsensusystemet att missgynna mindre stater till förmån för stora och starka, därför bör lagstiftning, unilaterala uttalanden etc. göras för att tydliggöra svensk hållning och förenkla ansvarsutkrävande.

VIKTEN AV AVSPÄNNING OCH AKTIVT NEDRUSTNINGSARBETE

I dessa tider av kris, ökade spänningar och ökad risk för kärnvapen användning väljer Sverige och Nato att öka kärnvapnens betydelse och spänningar, istället för att verka för avspänning. Tilliten till kärnvapenavskräckning ökar, trots att risken för användning är högre än på mycket länge. Genom att inträda i kärnvapenskuggan och bedyra Sveriges solidaritet och hängivenhet till Natos kärnvapendoktriner ger man Putin och Rysslands kärnvapenhot legitimitet. Man visar att kärnvapen, hot om användning och i förlängningen användning är ett acceptabelt sätt att hantera utrikespolitiken. Det motsatta, genom att avstå kärnvapen och visa att kärnvapen är ett oacceptabelt vapen delegitimerar man vapnen och minskar avskräckningens betydelse och funktion. Ryssland har aktivt arbetat för att underminera FN:s konvention om förbud mot kärnvapen, regeringen och Sverige ska inte ställa sig på deras sida utan måste stå upp för internationell rätt, skydd av civila i krig, och mot hot om att använda massförstörelsevapen. Om Sverige vill fortsätta att vara en röst för nedrustning även som Natomedlem kan Sverige inte helt ignorera det enda multilaterala FN-avtal som faktiskt gör framsteg genom att driva på för nedrustning.

Att ställa sig i kärnvapnens skugga genom att acceptera alla Natos kärnvapendoktriner är att acceptera och understödja ett vapen vars konsekvenser står i strid med internationella humanitära rätten. Det riskerar att bidra till att underminera staters skyldigheter att respektera och säkerställa respekt för den internationella humanitära rätten. En linje som avviker från den traditionella svenska hållningen i frågan.

FN:s konvention om förbud mot kärnvapen (Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons, TPNW) från 2017 förbjuder alla former av engagemang i kärnvapenrelaterade aktiviteter, inklusive hot om användning, användning, produktion, överföring, stationering och att assistera, uppmuntra eller förmå i alla förbjudna aktiviteter. Det finns inga juridiska hinder för

¹⁸ Nikolaj Petersen, 2011-04-28, "Footnoting' as a political instrument: Denmark's NATO policy in the 1980s" <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14682745.2011.558176?journalCode=fcwh20>. Senast hämtad: 221115

¹⁹ https://reachingcriticalwill.org/images/documents/Disarmament-fora/1com/1com22/statements/17Oct_Spain.pdf, <https://reachingcriticalwill.org/images/documents/Disarmament-fora/1com/FCM22/FCM-2022-No3.pdf>. Senast hämtade: 221116.

Sverige att vara part till konventionen²⁰, utan det tvärtom stärker Sveriges arbete för Natos gemensamma mål om en värld fri från kärnvapen som uttrycks i det senaste strategiska dokumentet från 2022²¹. Det sänder en tydlig signal om Sveriges fortsatta engagemang för kärnvapennedrustning och undanröjer oklarheter både gentemot Nato och dess medlemsstater och svenska folket.

SVENSKA LÄKARE MOT KÄRNVAPEN REKOMMENDERAR FÖLJANDE:

1. Sverige ska öka sina ansträngningar för kärnvapennedrustning och tydliggöra det genom att **ansluta till FN:s konvention om förbud mot kärnvapen**.²² Ett anslutande till konventionen skulle skapa en tydlighet gentemot svenska folket att Sverige fortsatt står upp för internationell humanitär rätt, multilateralism och kärnvapennedrustning. Genom att gå med i konventionen undanröjer man effektivt alla oklarheter och blir gentemot Nato och dess medlemsstater en tydlig aktör som tar seriöst på visionen om en kärnvapenfri värld, men ändå avser samverka militärt på övriga sätt. Ansluter Sverige skulle sannolikt flera Natoländer såsom Norge, Spanien, Island följa efter.
2. Sverige ska omedelbart **förbehålla sig rätten att gå med i FN:s konvention om förbud mot kärnvapen**. Som minsta krav i förberedandet av att ansluta Sverige till konventionen ska Sverige säkerställa att ett anslutande kommer att ske och man avser inte bli kritiserad eller utsatt för påtryckningar däremot.
3. Sverige ska förbehålla sig rätten att inte stå bakom Natos uttalanden om kritik mot **FN:s konvention om förbud mot kärnvapen**. Nato har vid flertalet tillfällen kritiserat konventionen och markerat att man aldrig kommer att se konventionen som folkrättsligt bindande. Detta bör Sverige ta avstånd från och agera brobyggare inom Nato.
4. Sverige bör anta en **nationell lagstiftning som förbjuder införsel och utplacering av kärnvapen på svenskt territorium**, både i fredstid och i tider av kris eller krig. Det är viktigt att det gäller all form av införsel, inte minst stationering och transfer av kärnvapen på svensk mark, svenskt vatten och i svenskt luftrum. Detta skulle säkerställa att denna princip som uttalats av såväl regeringspartier som

²⁰ Svenska Röda Korsets yttrande över utredningen av konsekvenserna av ett svenskt tillträde till konventionen om förbud mot kärnvapen <https://www.rodakorset.se/om-oss/fakta-och-standpunkter/remissvar/konventionen-om-forbud-mot-karnvapen/>. Senast hämtad: 221116. International Human Rights Clinic, Human Rights Program at Harvard Law School, "Nuclear Umbrella Agreements and the Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons", juni 2018, https://slmk.org/wp-content/uploads/2020/05/Nuclear_Umbrella_Arrangements_Treaty_Prohibition.pdf. Senast hämtad: 221115

²¹ Natos strategiska koncept 29 juni 2022, <https://www.nato.int/strategic-concept/> sid. 1 + 8. Senast hämtad: 221116

²² International Human Rights Clinic, Human Rights Program at Harvard Law School, "Nuclear Umbrella Agreements and the Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons", juni 2018, https://slmk.org/wp-content/uploads/2020/05/Nuclear_Umbrella_Arrangements_Treaty_Prohibition.pdf. Senast hämtad: 221115

Socialdemokraterna gäller över tid, även om 10+ år och skapa kontinuitet och tydlighet gentemot Nato och dess medlemsländer.

5. Sverige bör, om amerikanska baser skulle upprättas på svenskt territorium, klarlägga att **kärnvapen inte heller är tillåtna på amerikanska militärbaser**, avtal bör skrivas med USA om detta. Vissa länders lagar och policies mot utstationering av kärnvapen är idag otydliga om de gäller på amerikanska militärbaser. Sverige ska inte heller acceptera kärnvapen på amerikanska militärbaser eller som uttalas under amerikansk kontroll. Sverige ska inte acceptera att bli en måltavla för kärnvapenattacker, vilket är en konsekvens av utstationering av kärnvapen – oavsett vilket land som är i kontroll över vapnen.
6. Sverige ska tydliggöra att vi **aldrig vara med och planera, förbereda eller öva på att använda kärnvapen**. All användning av kärnvapen skulle orsaka katastrofala humanitära konsekvenser, som ingen stat eller organisation någonsin kan förbereda för. Sverige får under inga omständigheter stödja hotet om användning av kärnvapen eller i förlängningen användning av kärnvapen. Att planera, förbereda eller öva på att använda kärnvapen innebär att man också är redo att använda kärnvapen – det mest destruktiva vapen som människan någonsin har konstruerat.
7. Sverige ska förbehålla sig **rätten att inte stödja Natos uttalanden om att så länge kärnvapen finns kommer Nato att vara en kärnvapenallians**, exempelvis Natos strategiska koncept från 2010 och 2022. Nato är inte av tradition en kärnvapenallians utan det var först 2010 som kärnvapnens roll för Nato fastställdes. Sverige bör driva alliansen bort från kärnvapen och ta avstånd från kärnvapnens roll genom Nato, tex. genom att använda sig av fotnoter.
8. Uttalar att Sverige **under inga omständigheter accepterar att vara del av Natos kärnvapenpolicies- och relaterade aktiviteter** för vår säkerhet eller som del i vår utrikespolitik. Sverige har sedan det avslutade kärnvapenprogrammet på 50–60-talen varit en stark röst för nedrustning. Detta decennium långa arbete bör inte avslutas utan fortsätta och Sverige kan vara en stark röst inom alliansen. Sannolikt skulle fler länder kunna stödja Sverige i detta och skapa en grupp av stater för kärnvapennedrustning.

Svensk tradition i frågan om kärnvapen på svenskt territorium är redan tydlig. Före detta försvarsminister Sten Tolgfors skrev i ett svar till en skriftlig fråga 2008 "Det är inte förenligt med bestämmelserna i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet att utan tillstånd föra in atomdrivna eller kärnvapenbestyckade fartyg på svenskt territorium"²³. Den socialdemokratiska regeringen skrev också i propositionen om samförståndsavtal med Nato 2016²⁴ att "Kärnvapen får inte placeras på svenskt territorium. Detta har Sverige i decennier

²³ Skriftlig fråga 2008/09:982 Peter Rådberg (mp) "Kärnvapen på svensk mark"
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/skriftlig-fraga/karnvapen-pa-svensk-mark_GW11982,
senast hämtad: 221115

²⁴ Detta kom sedan inte med i Samförståndsavtalet utan är ytterligare ett exempel på hur dessa positioner behöver lagstiftas, uttalas och tydliggöras. Samförståndsavtalet nämner inte kärnvapen.

tydligt markerat till omvärlden. Den svenska positionen att inte förvärva kärnvapen och att inte tillåta att sådana vapen placeras på svenskt territorium eller medförs av gästande utländska stridskrafter vid besök har förmedlats på ett otvetydigt sätt i olika sammanhang och forum, t.ex. genom tal i FN:s generalförsamling. En gästande stat är folkrättsligt förpliktad att följa de villkor som Sverige uppställer för besöket. Detta följer bl.a. av den folkrättsliga suveränitetsprincipen.”²⁵ En svensk lagstiftning tydliggör inte bara för Sveriges befolkning och Natosamarbetet utan även skapa tydlighet och säkerhet i den skandinaviska regionen, då de alla våra grannländer har en sådan lag eller policy på plats.

Promemorian ger en grov överblick över Sveriges ambitioner gällande Natomedlemskap. Svenska Läkare mot Kärnvapen ser dock att flera viktiga områden behöver tydliggöras och flera viktiga områden saknas helt i promemorian. Vi saknar exempelvis beskrivningar på hur Sverige ska fortsätta vara en aktiv och drivande röst för nedrustning, konsekvenser av potentiella utplaceringar av kärnvapen på svenskt territorium och hur Sveriges inrättande i kärnvapenskuggan motiveras för att åtlyda icke-spridningsavtalet och internationell humanitär rätt, särskilt hur Sverige ska verka för att minimera riskerna för att kärnvapen används.

Som läkare ser vi det som vår plikt att lyfta fram kärnvapnens svåra humanitära konsekvenser. Dessa utgör ett starkt skäl för Sverige att ratificera FN:s konvention om förbud mot kärnvapen, uttalar unilaterala förbehåll om avståndstagande av Natos kärnvapendoktriner, avstår från att delta i planering, övning av användning av kärnvapen, samt att Sverige utarbetar ett fullständigt förbud mot utplacering av kärnvapen på svenskt territorium – även på eventuella framtida amerikanska militärbaser.

Vendela Englund Burnett,
Läkare, specialist i allmänmedicin,
Ordförande för Svenska Läkare mot Kärnvapen

Josefin Lind,
Generalsekreterare för
Svenska Läkare mot kärnvapen

²⁵ Regeringens proposition 2015/16:152, Samförståndsavtal om värdlandsstöd, s. 30
<https://data.riksdagen.se/fil/7721409C-6A38-46D1-AC51-EC31E8BA77A5>, senast hämtad: 221115

ANNEX I

ANDRA LÄNDERS LAGSTIFTNING/POLICIES MOT KÄRNVAPEN

Finland har en tydlig lagstiftning mot införsel av kärnvapen på finsk mark, genom kärnenergilagen från 1987 där paragraf 4 stipulerar att "Det är förbjudet att till Finland införa kärnladdningar samt att här framställa, inneha och spränga sådana."²⁶

Danmarks vapenlag stipulerar: "Det er forbudt at indføre, udføre, transportere, erhverve, overdrage, besidde, bære, anvende, fremstille, udvikle eller med henblik på udvikling at forske i kemiske, biologiske, radiologiske eller nukleare våben og fremføringsmidler, der er specielt udformet eller modificeret til sådanne våben, jf. dog [stk. 3](#) og [4](#). Det samme gælder dele, der er specielt udformet eller modificeret til at indgå i sådanne våben og fremføringsmidler."²⁷ Det finns dock stora förbehåll i stycke 3 som ger justitieministern möjlighet att i princip frånträda hela lagen i sin helhet. Det är inte klarlagt vad som krävs för att justitieministern ska kunna ta ett sådant beslut.

Norge har sedan 1957 en policy mot införsel av kärnvapen på norskt territorium, som bekräftades senast 2017 i Norges vitbok. Skrivelsen från 1957 specificerar inte om det gäller i krig eller fred, vilket kan antas betyda att det gäller för både tider av krig och fred. 1961 specificerade dock norska regeringen i ett "vitpapper" att norska staten förbehåller sig rätten att ändra politik i krigstid, eller om krig är i antågande. Det behöver inte nödvändigtvis betyda att de skulle ändra politik i de scenarierna. Det finns ingen formell lag mot införsel av kärnvapen, och inte heller ett formellt avtal gentemot Nato att inte stationera kärnvapen i Norge.

Island har i sin nationella säkerhetspolitik från 2015–2016 ett uttalande om att kärnvapen inte får införas på isländskt territorium "To ensure that Iceland and its territorial waters are declared free from nuclear weapons, subject to Iceland's international commitments, with the aim of promoting disarmament and peace on Iceland's part."²⁸

Litauen har i sin konstitution (paragraf 137) att kärnvapen (tillika utländsk militärbas) aldrig får finnas på territoriet²⁹. Konstitutionen antogs 1992 (två år efter självständigheten) och sannolikt syftade skrivelsen då till att förhindra att ryska kärnvapen eller militärbaser skulle påtvingas den nya demokratin. Idag ser många det som minst lika viktigt för att förhindra att amerikanska kärnvapen inom Natosamarbetet skulle kunna komma att utplaceras.

²⁶ Kärnenergilag, 990/1987, <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1987/19870990>. Senast hämtad: 221115

²⁷ Våbenloven, Lov om våben og eksplosivstoffer m.v. <https://danske.love.dk/v%C3%A5benloven>. Senast hämtad: 221115

²⁸ Parliamentary document 1166 – Case 327, "Parliamentary Resolution on a National Security Policy for Iceland" <https://www.government.is/media/utanrikisraduneyti-media/media/Varnarmal/National-Security-Policy-ENS.pdf>. Senast hämtad: 221115

²⁹ Constitution of the Republic of Lithuania 1992, <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/lt/lt045en.pdf>. Senast hämtad: 221115

Spanien har också en lagstiftning som kan vara intressant att titta på, paragraf 566 och 567 i deras "Criminal Code". Den fanns tidigare, då enbart andra massförstörelsevapen³⁰ men kompletterades 2015 med kärnvapen och förbjuder bland annat tillverkning, innehav, användning och lagring.

Ett land utanför Nato är **Nya Zeeland** som har sedan 1987 en nationell lagstiftning, The New Zealand Nuclear Free Zone, Disarmament, and Arms Control Act, som förbjuder tillverkning, innehav, kontroll över, stationering, testa kärnvapen på eller anlända till nyzeeländskt territorium (vatten, mark, luftrum, hamnar, flygplatser) inklusive fartyg som är helt eller delvis drivs av kärnkraft. Transit är däremot tillåtet i enlighet med paragraf 12³¹.

³⁰ Ministerio de Justicia, Criminal code 1995, <https://www.boe.es/eli/es/lo/2015/03/30/1/dof/spa/pdf>. Senast hämtad: 221115

³¹ New Zealand Nuclear Free Zone, Disarmament, and Arms Control Act 1987 <http://www.legislation.govt.nz/act/public/1987/0086/latest/DLM115149.html>. Senast hämtad: 221115